

slechts een tijdelijke oplossing waren voor de noden van de gemeentelijke begroting. Na verloop van tijd zou heel het bezit te gelde zijn gemaakt, of restte er slechts onverkoopbaar gemeentelijk eigendom.

Tenslotte drong het besef door, dat uitsluitend een structurele oplossing de geldelijke zorgen blijvend zou verhelpen. Daarbij drong de tijd, zodat het gemeentebestuur tot grote voortvarendheid aangezet werd. Op 19 juni 1854 werd een buitengewone commissie in het leven geroepen met de opdracht om op korte termijn het toekomstige tekort op de begroting (door het verdwijnen na 1 januari 1856 van de accijns op het gemaal en de gelijktijdige afschaffing van de vier procent omslag op de kadastrale huurwaarde) te becijferen en tevens voorstellen te doen om het gat op een blijvende wijze te vullen.¹⁴⁾

Deze commissie rapporteerde in september 1855 dat het tekort in 1856 f 224.766,08 zou bedragen en stelde voor om de verminderde inkomsten te compenseren door de heffing van een toneelbelasting (opbrengst f 8.000,-) en de introductie van een plaatselijke directe belasting. Deze voorstellen werden daarop bijna ongewijzigd door de gemeenteraad aanvaard, zodat in 1856 begonnen kon worden met de inning van de plaatselijke directe belasting.

Later bleken de calculaties van de commissie aan de optimistische kant te zijn geweest. Een jaar na de invoering van de voorstellen (1857) kampte de gemeente Rotterdam met een tekort van één ton. Het gemeentebestuur was daardoor gedwongen een lening tegen vier procent rente¹⁵⁾ af te sluiten en hoewel mogelijk dit tekort mede een gevolg was van de incorrectheid van veel burgers bij de bepaling en betaling van hun plaatselijke directe belasting - zoals uit het vervolg nog zal blijken -, maakte dit feit wel duidelijk dat de genomen maatregelen absoluut noodzakelijk waren geweest.

De ingevoerde plaatselijke directe belasting kende 14 klassen voor de inwoners van de stad, die jaarlijks meer dan f 800,- verteerden. De minvermogenden waren vanaf het begin dus niet belastingplichtig. Voor latere onderzoekers betekent dit dat de Rotterdamse belasting niet het voordeel bezit - zoals vaak elders - dat haar registraties meer inwoners bevatten dan de rijen van de gezinshoofden in de kohieren van de rijksbelasting. Er gold namelijk ook voor deze plaatselijke directe belasting een hoge drempel.